

Geachte heren Brongers en Schoeman,

Hierbij ontvangt u onze reactie op de uitgebreide vragen die u in uw brief aan ons van 10 juli jl. heeft gesteld als reactie op onze tussentijdse bevindingen ten aanzien van het congestie managementonderzoek voor het FGU gebied.

Inmiddels is, op 18 oktober jl., het congestie managementonderzoek FGU gepubliceerd. Wij hebben getracht uw vragen, na een algemene introductie hieronder, zo veel als mogelijk kort te beantwoorden in aanvulling op het gepubliceerde rapport. Gezien de complexiteit en urgentie van het congestie probleem, zijn wij vanzelfsprekend bereid om een aanvullende toelichting te geven waar wenselijk.

Algemeen:

Ter introductie en wellicht ten overvloede verduidelijken we graag dat de netcongestie wordt veroorzaakt doordat de verduurzaming en daarmee de behoefte aan transportcapaciteit op het elektriciteitsnetwerk sneller is toegenomen dan dat we in staat zijn het netwerk tijdig voldoende uit te breiden.

Hierbij zien de netbeheerders dat die toename in behoefte in een korte periode enorm versneld is door de bijgestelde ambitieuzere verduurzamingsdoelstellingen en de situatie in Oekraïne.

De geprognoseerde behoefte aan capaciteit is grosso-modo een optelsom van het huidige simultane gebruik, de bedrijven die een nieuwe of grotere capaciteit aanvragen, de geprognoseerde verduurzaming van bestaande woningbouw/wijken en de voorziene bouw van nieuwe woonwijken. Op bepaalde momenten per dag, week en/of seizoen – sommige redelijk betrouwbaar te voorspellen en andere veel grilliger van gedrag – is die behoefte groter dan de technische capaciteit van het net aankan. Deze technische capaciteit dient continu bewaakt te worden om te voorkomen dat (delen van) het net uitvallen. Netbeheerders doen een ultieme inspanning om de netten zo snel als mogelijk te verzwaren waarmee de volledige behoefte alsnog gefaciliteerd kan worden. Deze netverzwaringen zijn echter niet overal tijdig gereed. Gedurende de doorlooptijd hiervan en om de nood waar mogelijk te lenigen wordt ingezet op het maximaal bedienen van alle aanvragen (vooralsnog op first come first serve basis) voor de momenten waarop nog wel ruimte aanwezig is. Ook wordt gekeken welke andere maatregelen mogelijk zijn om de ontwikkeling van Nederland zo min mogelijk te vertragen.

1) Uw handelingsperspectief om netcongestie zoveel als mogelijk te helpen voorkomen

De robuuste en meest duurzame oplossing tegen netcongestie blijft bouwen, bouwen, bouwen. We moeten in gezamenlijkheid er alles aan doen wat binnen de mogelijkheden ligt om de vernieuwing en uitbreiding van het elektriciteitsnet te versnellen.

Totdat de netuitbreiding is gerealiseerd zijn er, om de pijn van de krapte zo beperkt mogelijk te houden diverse maatregelen denkbaar. Eén daarvan is het inzetten van flex die bestaande gebruikers op de piekmomenten ter beschikking stellen door hèt zij hun eigen verbruik in de tijd te verschuiven, hèt zij deze af te schalen. Hierdoor kan ruimte ontstaan voor andere gebruikers. Het inzetten van flex is ook een opdracht die netbeheerders volgens de wet hebben en zo veel als mogelijk dienen toe te passen, zodat idealiter daarmee de krapte kan worden opgelost voordat andere onaangename ingrepen aanvullend vereist zijn. Hoewel inzet van dergelijke flex als genoemd slechts één van de mogelijke bijsturingmaatregelen is, kan daar mogelijk wel een relatief groot deel van de tijdelijke oplossing gevonden worden, omdat een substantieel deel van de huidige capaciteit juist in gebruik is bij bedrijven. Dit is de reden dat de brieven en het webinar hierop gericht waren, los van eventuele andere bijsturingmaatregelen die door ons zeker ook niet onbehandeld zullen blijven en in overleg en afstemming met betrokkenen toegepast zullen

(moeten) worden. Te denken valt dan aan het uitstellen van nieuwe woningbouw of deze niet als 'full-electric' in te richten maar vooralsnog op de vertrouwde gas/elektra inrichting te starten. Ook kan gedacht worden aan slimme aansturing van openbare laadpalen en/of het ontmoedigen van warmtepompen. Allemaal maatregelen die een deel van de transportschaarste kunnen oplossen. Maar pas als inzichtelijk is óf, en zo ja welk deel van, de krapte kan worden opgelost met flex, wordt duidelijk waar welke andere maatregelen overwogen kunnen of misschien moeten worden.

Welke maatregelen in welke regio het meest effect kunnen ressorteren is afhankelijk van i) de huidige situatie op het net, ii) de bestaande gebruikers en hun flexibiliteit, en iii) de toekomstplannen voor de regio.

In algemene zin zijn in geval van netcongestie o.a. volgende maatregelen als handelingsperspectief denkbaar:

- Vraag naar elektriciteit beperken en in ieder geval realistisch aanvragen, idealiter met helder ingroeipad (geen 'handdoekje leggen')
- Vraag en (duurzaam opgewekt) aanbod van elektriciteit zoveel mogelijk met elkaar in balans brengen geografisch in elkaars nabijheid
- Alternatieve energie voor elektriciteit inzetten/(laten) ontwikkelen (duurzame warmte, productie groengas, duurzame opwek omzetten in waterstof)
- Verschuiven/verlagen elektriciteitsgebruik op huidige piekmomenten naar gebruik op momenten dat wel voldoende elektriciteit beschikbaar is.
- Temporiseren nieuwe woningbouw
- Nieuwe woningbouw niet 'all-electric' uitvoeren, of tijdelijk met generatoren ondersteunen
- Netbewust laden voor OV, publieke laadpalen/-pleinen
- Tijdelijke stop elektrificatie warmtevoorziening.

In het congestiemanagementonderzoeksrapport voor het FGU gebied treft u een opsomming aan van de specifieke maatregelen zoals voorzien voor uw regio.

Vraag 1: Welke activiteiten hebt u zelf, of in onderlinge samenwerking, ondernomen om bedrijven te benaderen? Wij ontvangen graag een opsomming en een tijdlijn van de door u ondernomen activiteiten.

- November 2022: Nationale uitvraag om bedrijven te vinden met interesse in het bieden van flex (Partners in Energie)
- Februari 2023: Inventarisatie van alle aansluitingen in het FGU-gebied groter dan 1MW
- Maart – mei 2023: Alle aangesloten klanten van TenneT individueel benaderd (incl. presentatie en opvolggesprekken) over de situatie en uitvraag naar flex
- Mei – juni 2023: 'High potentials' voor flex die aangesloten zijn bij Regionaal Netbeheerders (Stedin en Liander in deze) benaderd
- Juni 2023: Webinar met aankondigingsbrief naar circa 1700 klanten die meer dan 1 MW afnemen in het FGU-gebied
- Juni – juli 2023: Nabellen geïnteresseerde partijen.

Vraag 2: Waarom hebt u ervoor gekozen om een webinar te organiseren?

Bij de eerdere marktbrede (nationale) uitvraag om mogelijke geïnteresseerden voor het aanbieden van flexibiliteit te bereiken, was de respons onvoldoende. Uit individuele gesprekken met bedrijven in een andere regio bleek dat het probleem en de mogelijke (tussentijdse) oplossing door flexibilisering nog steeds erg onbekend waren en daar bestond veel interesse om dit in een breed webinar verduidelijkt te krijgen. Vanwege de goede ervaring daar, hebben we kort daaropvolgend een vergelijkbaar webinar in deze regio georganiseerd. De laagdrempeligheid van een webinar helpt hierbij. Er zijn ca 1.700 uitnodigingen verstuurd. Circa 600 hebben zich aangemeld en ongeveer 400 klanten hebben het webinar gevolgd.

Vraag 3. Waarom bent u in uw brief alleen ingegaan op het vinden van flex-vermogen bij bedrijven en bent u niet ingegaan op de autonome groei van het kleinverbruik?

TenneT heeft (vanaf) 17-11-2022 aangegeven congestiemanagementonderzoek te starten en op zoek te zijn naar flexibel vermogen aangezien daarmee de nood zo veel als mogelijk gelenigd kan worden voordat de benodigde netverzwaringen gerealiseerd zijn. Specifiek hiervoor is de regulering door EZK en de ACM aangepast en hebben de netbeheerders opdracht deze flex waar mogelijk te vinden en in te zetten. Daartoe zijn partijen met een aansluiting vanaf 1MW gevraagd te participeren (grootverbruik). Het doel was hier via de brief (en webinar) extra aandacht voor te vragen. Uit de interesse na het webinar en de partijen die wij samen met de regionaal netbeheerders pro-actief hebben benaderd, is circa de helft van de benodigde flex bijeen gebracht.

Vraag 4. In uw brief geeft u niet aan waar eventueel beschikbaar gestelde netcapaciteit voor gaat worden gebruikt. Kunt u dat aangeven?

De extra ruimte die gevonden is of wordt, zal ingezet worden om de vergroening van bestaande woonwijken en nieuwe woningbouwplannen te faciliteren (autonome groei kleinverbruik), alsmede voor de aanvragen van grootverbruik klanten die op moment van de vooraankondiging (17 november 2022) waren aangevraagd. Dit binnen de geografische nabijheid van de aangeboden flexibiliteit (en vooralsnog volgens het principe 'first come, first serve').

Vraag 5. Kunt u meer duidelijk geven van mogelijke gevolgen van ongeremde autonome groei van kleinverbruik? Leidt dit ook tot storingen op het netwerk? Zo ja, hoe zien die storingen eruit? Zijn die ook regelmatig en langdurig? En wat wordt concreet verstaan onder regelmatig en langdurig?

In algemene zin is te stellen dat als de vraag bij kleinverbruikers op bepaalde momenten groter wordt dan de capaciteit van het laagspanningsnet (en eventueel de daarboven liggen netvlakken), dit tot uitval van het LS-net kan leiden. Dit werkt vergelijkbaar met de stoppenkast in een huis, maar dan op iets grotere schaal. Bij te grote vraag ontstaat kortsluiting en zal de zekering / schakelaar ter beveiliging van het net in het nabijgelegen middenspanningsstation ('MSR') uitvallen.

Een aantal MSR'en kan op afstand worden bediend en vrij snel weer worden ingeschakeld. Bij andere MSR'en is het nodig dat een monteur ter plaatse de schakelaar weer inschakelt. Zolang stations uit veiligheidsoverweging uitgeschakeld worden (handmatig of automatisch) zal teruginwerkingtrekking een relatief korte doorlooptijd vergen. Indien onderdelen beschadigd raken zal, oplopend met het voltage van het netdeel waarop dit gebeurt, de doorlooptijd voor herstel een langere tijd innemen.

Vraag 6. Welk advies kunt u onze regio(gemeenten) en onze inwoners en kleine ondernemers geven ten aanzien van de autonome groei van het kleinverbruik? Vindt u dat wij als gemeenten actief de aanschaf van warmtepompen en laadpalen zouden moeten ontmoedigen om zo de autonome groei te remmen? Of geen woningen en bedrijven meer moeten bouwen?

Een algemeen advies aan u zou kunnen zijn als gemeenten aan het bewustzijn rond de

energietransitie - met name communicatie over de gevolgen van te hoge vraag en aanbod van elektriciteit en wat daar aan is te doen - van uw inwoners te (blijven) werken.

De energietransitie is geen soepel verlopend proces maar gaat met horten en stoten. We zullen meer dan voorheen te maken krijgen met schaarste. Door nog actiever op zoek te gaan naar duurzame alternatieven voor elektriciteit kunnen we ontwikkelingen blijven realiseren.

Voor bedrijventerreinen geldt dat verregaande autonomie ten aanzien van de elektriciteitsvoorziening, waarbij eigen opwek en opslag zorgen voor het gros van het eigen verbruik, noodzakelijke oplossingsrichtingen zijn om te kunnen blijven ontwikkelen.

2) De gevolgen voor uw ambities ten aanzien van verduurzaming van uw bestaande gebouwde omgeving, mobiliteit en bedrijvigheid en uw economische ontwikkeling en woningbouwambities.

Het RES-verband lijkt ons het meest geschikt hiervoor het bespreken van deze ambities, zowel binnen de werkgroep als binnen de stuurgroep. Het vraagstuk dat u beschrijft heeft ook een verband met 'plannen en prioriteren' waar de provincie Gelderland het voortouw in heeft (GEIS en P-MIEK). Ook de NPRES ondersteunt dit vraagstuk met 'De wereld van B'.

Vraag 7. Wanneer denkt u het congestieonderzoek af te ronden?

Deze is op 18 oktober 2023 gepubliceerd.

Vraag 8. Als u, na afronding van het congestieonderzoek, concludeert dat het net in Flevoland, Utrecht en Gelderland langdurig 'op slot gaat, wanneer gaat het slot er dan op? Is dat al in september 2023?

Een voorlopig slot is er op gezet door - en op moment van - de vooraankondiging van TenneT op 17 november 2022. Aangezien het congestieonderzoek niet voldoende ruimte heeft opgeleverd, zal het slot gehandhaafd blijven totdat de noodzakelijke netverzwaringen beschikbaar zijn, of tot het moment dat alsnog aanvullende ruimte beschikbaar komt (bijvoorbeeld door later aangemelde flex).

Vraag 9. Hebben wij het goed begrepen dat het slot dan geldt voor alle nieuwe klanten en uitbreiding van bestaande klanten, dus zowel voor klein- als grootverbruiksaansluitingen? En kunt u specifiek ingaan op de impact op onze woningbouwplannen voor de periode tot 2030, zoals wij die hebben vastgelegd in de woondeals?

In basis geldt dit slot enkel voor grootverbruiksaansluitingen. Maar door de zichtbaar versnelde autonome groei en de bijgestelde verwachtingen daarop binnen het FGU-gebied, kunnen we op dit moment niet uitsluiten dat kleinverbruik buiten schot blijft.

Vraag 10. Begrijpen wij het goed dat geplande en noodzakelijke netverzwaringen ook langer op zich kunnen laten wachten dan 2029?

De vernieuwings- en verzwaringsopgave is enorm en de planning zit meer dan vol. Maar onze inzet is erop gericht om de noodzakelijke uitbreidingen volgens planning te realiseren. Maar dat hebben we niet helemaal zelf in de hand. De stikstofdiscussie kan roet in het eten gooien, en helpen eventuele planningswijzigingen die daaruit volgen niet in de efficiënte inzet van mensen en middelen. Daarom is het van uiterst belang om in het bestuurlijk overleg GEIS, inmiddels omgedoopt tot de Energy Board Gelderland, de juiste aandacht te hebben voor de voortgang van projecten, en de benodigde acties om planningsrisico's te mitigeren.

De uitbreiding van onderstation Harderwijk illustreert dit waarschijnlijk goed. De planning was om januari 2023 met de uitbreiding te beginnen. Vanwege stikstofproblematiek kon geen vergunning op

de wet Natuurbeheer worden verleend. Met inspanning van veel partijen, waaronder u, ziet het er naar uit dat de werkzaamheden in januari 2024 kunnen beginnen. De projectplanning opnieuw organiseren vanaf het moment dat zicht is op vergunningverlening, in relatie met andere al geplande projecten en daarmee inzet van beschikbare menskracht, vraagt vervolgens ook nog de nodige tijd. Dergelijke 'operationele' hobbels kunnen het moment van de uiteindelijke oplossing dus behoorlijk beïnvloeden.

Vraag 11. Worden, of kunnen, er uitzonderingen gemaakt zodat sommige aansluitingen, ondanks dat het net op slot is, toch worden gerealiseerd? Zo ja, welke uitzonderingen zijn dat dan, wie bepaalt die uitzonderingen en op basis van welke criteria?

Op 13 juli heeft de ACM een ontwerpcodebesluit gepubliceerd. Deze gaat het mogelijk maken om te prioriteren op maatschappelijk belang. De spelregels liggen nu ter inzage, maar zijn nog niet vastgesteld. Pas als de definitieve code er is (die kan overigens ook nog wijzigen) weten we beter waar we aan toe zijn en welke spelregels daarbij horen. Volgens het concept kan er onder een set aan voorwaarden prioriteit gegeven worden aan achtereenvolgens een 'congestieverzachter', activiteiten rondom veiligheid, basisbehoeften en verduurzaming.

Wel is het goed om te realiseren dat er alleen iets te prioriteren valt als er ook transportcapaciteit beschikbaar is om te kunnen prioriteren. Uit het congestiemanagementonderzoek is gebleken dat dat vooralsnog niet het geval is, behoudens daar waar een nieuw aan te sluiten partij zelf voldoende flexibiliteit kent om buiten de piek te kunnen blijven én er buiten die piek nog wel voldoende ruimte is.

3) Waar moet u zich op voorbereiden als het worst case scenario waarheid wordt en u geconfronteerd wordt met 'regelmatige en langdurige' storingen van het net?

Het zwaarder belasten van netcomponenten dan waarvoor ze ontwikkeld zijn kan verstrekkende gevolgen hebben. Mogelijk verduidelijkt onderstaand (heel erg versimpeld) voorbeeld wat een te zware belasting van het net betekent:

Een onderstation heeft een capaciteit van 100 MVA. Op dit station staan dan 2 transformatoren met elk een capaciteit van 100 MVA (samen 200MVA) of 3 transformatoren van 50MVA (samen 150MVA). Het idee hierachter is dat wanneer er 1 trafo kapot gaat er nog steeds 100 MVA door dit station kan worden geleverd.

Als er componenten zwaarder belast worden, betekent dit dat er in dit voorbeeld meer dan 100MVA getransporteerd wordt. Stel dat de vermogens die door dit station gaan oplopen tot 130 MVA. Dan kunnen beide voorbeelden hierboven dat prima aan, zolang er maar geen storing is. Als één van de twee of drie transformatoren kapot gaat dan lukt dit niet meer. Je hebt dan nog maar een capaciteit van 100MVA op je station en daar kan je geen 130 MVA meer doorheen krijgen. Dus waar je eerder storingen had van gemiddeld een paar minuten / uren, is dat niet langer vanzelfsprekend van relatief korte duur, want pas als de ontbrekende 30MVA weer gerealiseerd is, kan iedereen weer over de 130MVA totaal beschikken. En herstel van een trafo, betekent in doorlooptijd iets heel anders dan het weer inschakelen van een MSR (zie vraag 5).

Dat is de reden dat het bewaken van de technische grens en het gecoördineerd benutten van het net zo belangrijk is voor de continuïteit van de huidige gebruikers. Er kan dus ook niet middels 'trial and error' geprobeerd worden om de benutting steeds iets verder op te rekken.

Hoewel netbeheerders altijd streven naar een ononderbroken stroomvoorziening, kan er toch stroomuitval zijn. Al decennia is daarom het advies van overheden aan inwoners om voorbereid te zijn op een stroomuitval.

Vraag 12. Op welk netvlak liggen de netcomponenten die mogelijk zwaarder worden belast dan waarvoor zij zijn ontworpen (hoog-, midden- of laagspanningsnet, of een combinatie?)

Dit is een combinatie van de aanwezige netvlakken en -componenten.

Vraag 13. Wat verstaat u onder storingen? We nemen aan dat we het dan niet hebben over knipperende lampen als gevolg van spanningsproblemen, maar over ernstiger zaken.

Onder een storing wordt het uitvallen van de elektriciteitsvoorziening bedoeld. De lampen gaan dan helemaal uit. Het gaat dan over uitval van alle aansluitingen die op (een verbinding op) een station of MSR zijn aangesloten.

Vraag 14. Wat verstaat u onder 'regelmatig'? Is dat dagelijks, wekelijks, maandelijks? Meerdere keren per jaar?

Het lastige van storingen is dat ze zich niet laten voorspellen. Wel zien we in de analyses dat, afhankelijk van de regio en het netvlak e.d., met de huidige voorspelde groei gedurende een jaar vele pieken worden verwacht die boven de technische grens uitkomen. Het varieert daarbij tussen enkele keren en uren per jaar, tot een overvraag die meer dan 1.000 van de 8.760 uren per jaar de grens overschrijdt.

Vraag 15. Wat verstaat u onder 'langdurig'? Hebben we het dan over uren, dagen, weken of langer?

Dit hangt ervan af of de overvraag leidt tot de (gecontroleerde) afschakeling zoals bij een MSR of dat dit leidt tot schade aan een component in het net. Dit kan daarom variëren van tientallen minuten tot meerdere maanden. In geval van schade aan een component zal de ernst ervan en de beschikbaarheid aan vervangende materialen en menskracht mede bepalen aan welke termijn we daarbij voor herstel moeten denken. Wel is de verwachting dat het komende jaren gemiddeld meer tijd zal kosten om storingen op te lossen dan in het verleden, die gemiddeld gezien relatief snel konden worden opgelost. Mede daardoor bedroeg de huidige leveringszekerheid meer dan 99,99%.

Vraag 16. Wie moet volgens u welke rol nemen bij het zoeken naar en het vinden en realiseren van oplossingen?

Iedereen in Nederland moet zijn of haar best doen en steentje bijdragen om zo goed mogelijk met zo min mogelijk pijn deze transitieperiode door te komen. Maar het blijft een transitie waar horten en stoten onvermijdelijk bij zijn.

Dat betekent dat netbeheerders zich tot het uiterste inspannen om zo snel mogelijk te bouwen, waarbij de investeringen elk jaar verder toenemen. En kijken hoe ze de beschikbare capaciteit zo goed mogelijk kunnen inzetten.

Daarnaast kunnen de RES-regio's en gemeenten de overgang naar een alternatief energiesysteem stimuleren. Bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van nieuwe woonwijken kan als randvoorwaarde meegegeven worden dat woningen met duurzame energie en met zo minimaal mogelijk elektriciteitsgebruik gekoeld en verwarmd worden (WKO's, duurzame warmtenetten, groengas etc.).

In gezamenlijkheid kunnen we plannen en prioriteren. In de RES hebben we dat al gedaan rond duurzame opwek. Ook bij andere ontwikkelingen zoals nieuwe woonwijken of nieuwe bedrijventerreinen wordt de noodzaak van samen plannen en prioriteren steeds duidelijker. Waar en hoe kan wat wanneer? De provincie heeft hierin al het voortouw genomen (P-MIEK).

En we moeten met alle inwoners gezamenlijk ook ons gedrag aanpassen, zodat momenten van gebruik beter gaan matchen op momenten van opwek. Ook bij een dergelijke cultuuraanpassing is

het brengen van de (consistente) boodschap vanuit zo veel mogelijk gremia erg waardevol.

Vraag 17. Hoe kijkt u aan tegen de impact van storingen op het netwerk, vanuit het perspectief van openbare orde en veiligheid?

Netbeheerders gaan niet over de openbare orde en veiligheid. Daar ligt niet onze expertise en verantwoordelijkheid. En voor netbeheerders is het moeilijk om een goede inschatting van de impact te maken.

Elektriciteitsstoringen zijn grotendeels extreem onhandig: verkeersinfarcten, uitval mobiele netwerk, vastlopen van liften, betalingsverkeer (digitaal) niet meer mogelijk, etc. Maar de impact op bijvoorbeeld ouderen- en patiëntenzorg op momenten dat airconditioning of medische apparatuur nodig is, moet natuurlijk niet onderschat worden (zie ook vraag 19). Evenmin als de uitval van bewakingssystemen.

Liander en TenneT hebben convenanten gesloten met alle veiligheidsregio's. Als er vanwege het elektriciteitsnet een risico voor de openbare orde ontstaat, hebben we een crisisorganisatie paraat die aan kan sluiten op de GRIP-opstapeling van de veiligheidsregio's. Ook hebben we met de veiligheidsregio's samen in kaart gebracht waar aan gedacht moet worden bij grootschalige uitval en zijn hier draaiboeken voor.

Vraag 18. Kunt u aangeven in hoeverre de crisisorganisatie van TenneT en Liander is voorbereid op het regelmatig en langdurig voorkomen van storingen op het net? Wij nemen aan dat de huidige crisisorganisatie is ingericht voor incidentele en sporadische storingen?

De crisisorganisatie is ingericht om de grote/impactvolle storingen op te lossen, ongeacht of het er veel of weinig zijn. Onze medewerkers oefenen regelmatig samen met veiligheidsregio's om effectief te kunnen handelen bij dergelijke storingen. Daarnaast hebben we ook op het MS-vlak, het LS-vlak én het gasnet te maken met minder impactvolle storingen. Netbeheerders beschikken over een storingsdienst die 24/7 beschikbaar is.

Juist ter vermindering van regelmatige en langdurige storingen voorspellen netbeheerders het toekomstige gebruik van het net zo goed mogelijk, zodat we tijdig de investering kunnen doen om te zorgen voor voldoende capaciteit. Iets wat met de explosieve huidige groei helaas onmogelijk bleek om bij te benen. Om dan te zorgen dat we geen regelmatige en langdurige storingen krijgen, moeten we overgaan tot het beperken van de 'vrije' benutting van het net. Het afroepen van congestie vormt daarvan de inleiding. We beschermen het netwerk en de klanten zo goed mogelijk om de toegang door extra klanten op dit netwerk tijdelijk te ontzeggen of de groei naar meer vermogen door bestaande klanten te weigeren.

Vraag 19. In Noord-Veluwe hebben we een groot aantal zorginstellingen. Deze maand was er een stroomstoring in Vlaardingen waardoor meer dan 10.000 adressen zonder stroom zaten. In warme perioden zoals nu betekent dat, dat de airco's van bijvoorbeeld verzorgingshuizen niet werken, met evacuaties tot gevolg. Niet alle instanties hebben noodvoorzieningen. Kunt u aangeven met wat voor scenario's wij rekening moeten houden?

Deze scenario's zijn uitgewerkt met de veiligheidsregio. Op de website van de Veiligheidsregio Noord-Oost Gelderland www.vnog.nl is meer informatie te vinden. Betrokken organisaties als GGD, politie en brandweer zijn voorbereid op dit type calamiteiten. Zoals gezegd oefenen we regelmatig met collega's binnen de veiligheidsregio's. De aandacht voor kwetsbare inwoners bij een stroomstoring is daarbij een belangrijk onderdeel.

Vraag 20. Moeten wij als gemeenten gaan investeren in onze crisisorganisatie om in actie te kunnen komen als het stroomnet zo regelmatig en langdurig te maken krijgt met verstoringen?

Dit is een vraag die wij niet voor u kunnen beantwoorden. Bij ernstige storingen van het gas- of elektriciteitsnet sluiten wij aan bij het ROT van de veiligheidsregio. Vertegenwoordiger van gemeenten, GGD, politie, brandweer etc. zijn bekend met draaiboeken in het geval een ernstige storing in de energielevering ontstaat. U kunt voor antwoord op deze vraag ons inziens het beste te rade gaan bij uw veiligheidsregio.

Vraag 21. Is de brief die u ons op 7 juni jongstleden heeft gestuurd, ook gedeeld met de Veiligheidsregio's in Flevoland, Utrecht en Gelderland?

In de aanhef kunt u zien aan wie de brief is gericht. Deze is door ons niet elders gedeeld, maar wellicht is de inhoud binnen de verschillende colleges verder verspreid en besproken en heeft mogelijkerwijs zo ook de voorzitters van de veiligheidsregio's bereikt?

4) U heeft zorgen over de wijze waarop wij over deze situatie communiceren met bedrijven en met u als regiogemeenten.

Het beperken van de problemen door transportschaarste is een opgave voor TenneT en Liander gezamenlijk. De beperkingen bevinden zich (wisselend) in de netten van beide netbeheerders en wij trekken daarin ook gezamenlijk op. Dat is ook de reden dat de brief door beide partijen gezamenlijk is verzonden en beider logo's bevatte, waarbij wij begrijpen dat Liander voor het leeuwendeel van de geadresseerden de herkenbare partij is.

Wij herkennen overigens niet dat wij in ons schrijven bedrijven als 'schuldige' hebben aangewezen, maar indien dit zo is overgekomen spijt ons dat zeer. Dat is zeker niet de bedoeling geweest. Wel is het zo dat als bedrijven niet meer enthousiasme gaan tonen om met flex ruimte voor anderen te creëren, de pijn voor nieuwe vragers (zowel bedrijven als consumenten) eerder gevoeld zal worden en er tot aan de netverzwaring voor het collectief minder zal kunnen. Dat is een feit waar we niet omheen kunnen.

Vraag 22. Was u op het moment van het verzenden van uw brief op de hoogte van de vele initiatieven rondom Smart Energy Hubs die in de regio Noord-Veluwe lopen?

Los van de benaming — Smart Energy Hub, Smart Grid etc. - is Liander goed bekend met de ontwikkelingen in de regio Noord-Veluwe voor wat betreft het verduurzamen van bedrijventerreinen. Op de meeste ontwikkelingen, wellicht zelfs alle, zijn we goed aangesloten en ons is bekend dat vanuit de stuurgroep RES opdracht is verstrekt om het proces op vier bedrijventerreinen te faciliteren (Lorentz, Veldzicht, de Feithenhof en H2O). Wij kunnen ons ook goed vinden in de gebiedsgerichte aanpak waar u binnen de RES Noord-Veluwe voor heeft gekozen.

Zoals bij u - parkmanagement en ondernemers op de verschillende bedrijventerreinen - bekend, is wetgeving wel nog een belangrijke hobbel die genomen moet worden om de initiatieven daadwerkelijk verder te kunnen brengen. Om het verduurzamen van bedrijventerreinen te kunnen faciliteren zijn onlangs door de netbeheerders in het kader van het LAN twee position papers gepubliceerd. Het gaat daarbij om alternatieve transportrechten waarbij (een deel van) de transportcapaciteit voor netgebruikers niet gegarandeerd is, en om groepstransportovereenkomsten waarin netgebruikers gezamenlijk een overeenkomst met de netbeheerder afsluiten om zo slimmer en meer gebalanceerd capaciteit te gebruiken.

<https://www.netbeheernederland.nl/nieuws/netbeheerders-willen-alternatieve-contractvormen-voor-gebruik-van-het-elektriciteitsnet-mogelijk-maken-1673>

Deze nieuwe contractvormen dragen bij om in de toekomst de initiatieven rondom Smart Energy Hubs te kunnen en te mogen faciliteren.

Vraag 23. Kunt u aangeven hoe u uw communicatie over deze situatie richting bedrijven gaat verbeteren zowel qua inhoud als qua toon? Begrip en steun voor goede initiatieven die bijdragen aan het beter benutten van de beschikbare netcapaciteit moeten daar wat ons betreft in voorop staan.

Liander en TenneT evalueren en verbeteren continu hun communicatie en hebben geenszins voor om bedrijven als 'schuldige' aan te wijzen. Ze kunnen juist onderdeel van de oplossing zijn!

Wel is het zo dat als een probleem urgent wordt, dit bij veel bedrijven tot aanvullende creativiteit leidt. Soms stuit dat op een ogenschijnlijk terughoudende reactie bij de netbeheerder. Netbeheerders zijn namelijk gebonden aan strenge regelgeving. Gelijke behandeling van ieder die een nieuwe aansluiting of extra capaciteit wil, alsmede de veiligheid van onze netten zijn leidende uitgangspunten voor ons. En dat kan soms haaks lijken te staan op ideeën die buiten onze organisatie leven. Helaas kunnen we niet alles realiseren wat voor anderen soms zo eenvoudig lijkt, aangezien in een aantal gevallen de wet dat (nog) niet toestaat. En als de wet het nog niet toestaat maar er wel ruimte is voor het uitvoeren van een pilot om hierbij kennis op te doen, is het niet efficiënt om met meerdere partijen eenzelfde pilot te doen. We doen slechts een paar pilots om van te leren en willen vervolgens zo snel mogelijk de belemmeringen bij de pilots die werken wegnemen, zodat we ze sneller kunnen schalen. We proberen dit zo goed mogelijk uit te leggen, maar dat voelt dan wel regelmatig alsof wij een initiatief niet steunen. Niets is minder waar, maar we hebben gewoonweg niet de resources om te veel pilots te doen.

Vraag 24. Kunt u aangeven waar u eventueel vrijkomende netcapaciteit voor gaat gebruiken? Is dat enkel bedoeld voor het wegwerken van de wachtlijst bij Liander? Of kan het ook worden ingezet om bijvoorbeeld meer kleinverbruiksaansluitingen te realiseren (bijvoorbeeld voor nieuwe woningen en uitbreiding van bestaande kleinverbruiksaansluitingen)?

Deze zal ingezet worden voor reeds gecontracteerde maar nog aan te sluiten grootverbruikers en groei van kleinverbruik. Mocht dan nog ruimte resteren (maar die verwachting is vooralsnog nihil), zal die ingezet worden voor partijen die na de vooraankondiging op de wachtlijst zijn gekomen.

Vraag 25. Ons bereiken signalen dat, wanneer bedrijven in onze regio samen een groepsaansluiting willen, deze groepsaansluiting kleiner wordt dan de opgetelde capaciteit van de huidige aansluitingen. Klopt dat? En kunt u dit toelichten en kunt u specifiek ingaan op uw inschatting waarom bedrijven dan überhaupt nog zouden willen meewerken aan het vinden van flexcapaciteit?

In algemene zin geldt dat netbeheerders – op ieder stationsniveau - rekening houden met een percentage gelijktijdigheid in gebruik. Bijna geen enkele groot- of kleinverbruiker gebruikt zijn maximale capaciteit 24 uur per dag, niet iedere gebruiker gebruikt het maximum op hetzelfde moment. Dat betekent dat we in contractvorm wat meer capaciteit kunnen toekennen dan fysiek aan vermogen wordt gebruikt. Zo kunnen we meer gebruikers ten dienste zijn dan wanneer we louter uit zouden gaan van een administratieve werkelijkheid van opgeteld gecontracteerd vermogen. Zou je het totaal van het gecontracteerd transportvermogen (GTV) als uitgangspunt voor een groepsaansluiting nemen dan is de kans groot dat op bepaalde momenten meer elektriciteit wordt gevraagd dan het net aan kan. Vandaar het signaal dat een groepscontract minder GTV zal krijgen ten opzichte van de optelsom van de individuele GTV's. Het groepscontract moet overigens nog worden uitgewerkt. Dit vraagstuk zal daarbij een belangrijke rol spelen.

Bedrijven kunnen meerdere redenen hebben om mee te werken aan het vinden van flexcapaciteit. Ze kunnen een vergoeding ontvangen met het bieden van flexcapaciteit op het moment dat ze het zelf niet per sé nodig hebben. Dit kan financieel interessant voor hen zijn. Ook geldt dat op een aantal bedrijventerreinen ondernemers elkaar goed kennen. Door het bieden van flexcapaciteit kunnen ze een ondernemer die (meer) vermogen nodig heeft, faciliteren. Voor andere ondernemers zal het solidariteitsbeginsel van belang zijn. 'Als ik minder verbruik, kan een ander

ook vermogen krijgen.' Wij realiseren ons terdege dat deze of andere redenen niet voor alle ondernemers gelden. De vraag van de netbeheerders is juist gericht aan degenen die hier wél aan mee willen werken.

5) Samenwerking TenneT en Liander met regio Noord-Veluwe

Vraag 26. Wilt u samen met ons optrekken om het bestaande net beter te benutten? Zo ja, hoe ziet u dat voor zich?

Een dergelijk gezamenlijk optreden is wat ons betreft evident en onze bereidwilligheid daartoe zou uit de antwoorden op de vragen hierboven ook al voldoende moeten blijken. Wel herhalen wij hierbij dat vanwege de netveiligheid dingen gecontroleerd dienen te gebeuren en dat, naast (beperkte) mogelijkheden m.b.v. pilots, een aantal oplossingen eerst nog wettelijke aanpassingen vergen alsmede operationele inrichting van systemen en processen. Ook wij kunnen daarbij helaas geen ijzer met handen breken. Naast een gezamenlijke benadering voor oplossingen bij bedrijven, is ook de uitvoering Transitievisie Warmte (TVW) relevant. De TVW richt zich met name op de gebouwde omgeving en minder op grootverbruikers. In de gebouwde omgeving wordt vooral aangesloten op het laagspanningsnet (kleinverbruik). De wijze hoe een gemeente omgaat met het verduurzamen van de gebouwde omgeving heeft direct invloed op vraag en aanbod van elektriciteit binnen die gebouwde omgeving. Net als bij het opstellen van de zeven TVW's in de regio Noord-Veluwe en ook bij de uitwerking daarvan binnen gemeenten in wijkuitvoeringsplannen, werken wij ook in de toekomst graag met u samen teneinde het bestaande net beter te benutten en de pijn zo veel mogelijk te beperken.

Vraag 27. Hoe staat het met de voortgang van het onderzoek door Netbeheer Nederland naar passende contractvormen dat in Q2-2023 beschikbaar zou komen?

Dit is op 9 augustus door Netbeheer Nederland gepubliceerd als position paper (zie link bij vraag 22). Onze inschatting is dat deze alternatieve contractvormen in de loop van 2024 beschikbaar komen.

Vraag 28. Kunt u inhoudelijke redenen geven waarom het groepscontract nog niet mogelijk is gemaakt?

De materie is ingewikkelder dan het lijkt. De aanpassing van de netcodes zelf is op zich organisatorisch en juridisch al ingewikkeld. Maar vervolgens vergt het groepscontract een samenwerking tussen partijen in een vorm die tot voor kort niet bestond. Het betekent een andere kijk op samenwerken en organiseren, op bemetering en financiële verrekening, op (inschatten en monitoren van) netgebruik tijdens de verschillende seizoenen, op inpassen en benutten van opwek etc. dan tot nu gebruikelijk. De noodzaak is ontstaan vanuit schaarste, daarvoor was er geen animo voor. Het vraagt helaas tijd dit goed en eenduidig te organiseren. Bij vraagstukken rond energie speelt bovendien niet alleen Nederlandse wetgeving een rol maar vaak ook Europese wetgeving. Dat maakt het oplossen of beantwoorden van ogenschijnlijk eenvoudige vraagstukken niet simpeler.

Vraag 29. Bent u bereid aan te geven op welke locaties welk flexvermogen gewenst is, en de tijdsduur waarvoor afspraken gaan gelden? Op voorhand geven we mee dat het beschikbare flexvermogen op bepaalde momenten sterk zal afhangen van de mogelijkheden om op andere momenten juist aanspraak te kunnen maken op méér capaciteit uit een bundeling van gecontracteerde vermogens (voor afname én levering) van bedrijven in een Smart Energy Hub.

De vraag die in het webinar werd gesteld, betrof het leveren van flexvermogen op bepaalde piektijden. Dat is een verzoek aan alle individuele ondernemers met een aansluiting vanaf 1MW. Deze vraag om flex staat op zich los van de vraag hoe vorm wordt gegeven aan groepscontracten.

En niet in alle gebieden is tevoren te 'pinpointen' op welk moment hoeveel flex benodigd is. Het kan namelijk afhangen van zaken als zon en wind die zich slecht laten voorspellen. In die gebieden zoeken wij naar flex die ook kort ervoor kan worden ingezet. Maar daar waar dit wel ruim tevoren voorspelbaar is zullen wij dit zeker bekend maken.

Het bieden van flex is daarbij juist gebaseerd op het ofwel verlagen van het gebruik in de piek, danwel het verschuiven van het gebruik van de piek naar een moment buiten de piek. Overigens zien wij in andere regio's geen vergelijkbare 'voorwaardelijke' uitruil op voorhand van gebruik in de piek naar een groter verbruik buiten de piek. Vanzelfsprekend is het bedrijven hun recht dergelijke condities voorwaardelijk te stellen, maar vooraf daarop aansturen maakt de toch al ingewikkelde puzzel niet eenvoudiger.

Vraag 30. De initiatieven in onze RES-regio voor Smart Energy Hubs passen uitstekend in het beleid van de ACM. Wilt u voor de hierboven geschetste routes de benodigde medewerking verlenen in de implementatie?

Smart Energy Hubs kunnen bijdragen aan een betere matching van vraag met aanbod van elektriciteit. En wij werken achter de schermen hard om deze oplossing mogelijk te maken. De position papers zijn daarvan een tastbare uitkomst. Als netbeheerder blijven wij graag met u in gesprek om mogelijk te (laten) maken wat binnen de huidige regelgeving nog niet kan en implementatie te versnellen waar mogelijk. Het grote maatschappelijke belang is ons absoluut duidelijk en een belangrijk uitgangspunt in ons handelen. We kunnen de energietransitie alleen in samenwerking realiseren. Deze transitie vraagt niet alleen veel van de netbeheerders maar van alle betrokkenen, zoals u namens de stuurgroep RES Noord-Veluwe. Wij werken net als afgelopen jaren graag eendrachtig verder met u aan deze veel omvattende opgave.

Wij vertrouwen erop u met bovenstaande verduidelijking extra inzicht te hebben gegeven in de situatie. En indien wenselijk lichten we deze brief graag nader mondeling aan u toe.

Met vriendelijke groeten,

Ferry Hendriks (Liander) en Teun van Biert (TenneT)